

درگاه

اون بئش كونده بر نشر اولنور علم وصنعت مجموعه سی

۵۸ آغستوس ۳۳۸

نومرو : ۳۲

ایکینجی سنه : اوچنجی جلد

مُصَنَّا حَبَّه

عزم دایمانه

تاریخیمیزی آجیک : جعفر قلعه سندن باشلایان صحیفه لر چنچاق قلعه مسوکلرینه قدر مختلف طالعیل عماریه لر دن بحث ایدر ا اوچ یوز سنه لک قسیمی مئادی غلبه وایلرله یشمیزی قید ایدوب قالان اوچ یوزی ده آغیر آغیر مغلوبیمیزی وکری چکیلشمیزی سولیمین بوجیمیه لرده ده کیشمهز برتک شمار کوردم : عزم وایمان ... ملوندیغیز برلره نه صفتی یاپیششمیز ! سلیمان باشا صالدن روم ایلی قه سنه آتلامش بوبولام اوچی اوچ یوز سنه ده فیضلی برصارماشیق کپی ویا نه یرجلرینه طبعمانش ... بخشی یک نیش دیوارینه یکچیریلرندن اول آصیلمش ، قوجه بر صریبستانی بقه سندن ملوتوب خداوند کارغازی به غنیمت کتیرمیش ! فاتح استانبولک سورلری یقمش ، دائره سی اوقراینا و بحارستاندن چیزلویب دالماسجا قییلرندن مره کاش جوارینه ایندکدن سوکره جزایر ، تونس ، مصر ، حجاز ، عراق ، عجم کورنزی واسفهان و تبریزه دولانه رق قافقاسی ده احتوا ایدن بر چنبره بو شمیری مرکز حاضرلامش . یاوز سلطان سلیم سکز ییل قلعه لر آوینه چیقدی . عثمانی ترکسه سنه مصر واسفهان آصارق فاتح بلده سنه انده خلیفه بایراغی بلند خلافت آناختارلرله کیردی . باریاروس خبرالین قادیرغله رینه جزایری باغلادی . قاتونی سلیمانک آباغنه قاپانه رق هدیه ایندی . قاتونی سلطان سلیمان شارلکن قوتی تورک یومروغیله ده شه رکن اردوسی ویا نه اوکونده قره دن ، دوناغاسی ده طولون کورنژنده دکزدن فرانسه یی بر حیات بخش ایدیوردی .

باش اسدی آب تیغنه کفار انکروس
شدشیری کوهی پیسند ایله دی فرک

ایلاک حمله سنده تاریخیمیز بزه بو یکیاره ظفر منظره سی کوسترکه دورت بوز جالک بوغوردینی تورک مایه سندن چیقان برخارقه در . شیرتلی بیله بری برینه دیش بیله یی برسوری ملتی برروح باغی حالده یکدیگرینه باغلامش وداغینیق وارلرلدن یکی بروعدت چیقارمش ای مقدس مایه !

دنیاک اوسته تک باشنه جل ایدنلره دنیا مقابل حله ده بولوندینی زمان تورکلرینه تک باشنه قالاچدی !

کرلره چکیلرکن کوستردیکیز خارقه لر ایلری به آتیلرکن کوستردیکیز خارقه لر دن هیچ کوچوک دکلد ..

یکیمک برچوق ملت ایچون عار اولور . فقط یالکز بزه برشان قادی . زیرا اوستمه صالدرانلر بردکل بیکدی بزه برابکن بیکشمیزی ووروشد . بودینده ، باغرادده ، افلاق وینداندن زمان زمان قاراریر ، زده لهر کی اولان شایع قنیزده ، بلونده ، ادرنه ده ، واشقودره ده ، الک نهایت چنچاق قلعه ده دم دیک دوردی . آکلادق که مادی حدودلریز دارالبور ، فقط روحی حدودلریز یاوز وقاتونی اولکسی قدر حالا انکیندر . بو انکین روح ، بو نهایتیمیز عزم تورک ملتنک سبب موجودیتدر .

دنیاک صولاری اوچ یوز ییلده بزی ایته ایته نهایت ایلاک غرا یرلرینه کتیردی . اسکی بیوک خارقه تک منبی اولان آرتق ایلاک نووه ده دوشدک ... بوکون محاربه اولان یرلرهمانی دولتی حیاته باشلارکن ایلاک اسکلر دیکیز ملورالردر . سوکود ، بروسه ، ازنیق ، دومانیچ ، اسکیشهر ، حتی ازهر آتی یوز ییلدر ، تکفورلر قیربالی ، طوائف ملوک بکلی کو . چوک کوچوک ملکلری ایلاک سامانارمنه هدیه ایدلی بری ، قان رنگی وباروت دومانی ندر ! کورمه مش ، دویمامش یرلره در . اورالر هر ترشدن معون تورک قوجاغیدی . اسلامک بیت الحرمی مبارک حجاز قلعه سنده در . تورکک بیت الحرمی ده بروسه ایله اسکیشهر آرامنده کی منطقه ییدی .

بوکون پیغمبرک مرقدیله تورک ملتنک مقدس مرقدلری ده اغیارالنه دوشدی . بونه خلدیرالله ... ازنیقه اورخان غازی مدرسه قوردوردیدی . ضیافتنده ملتنه یی کندی داغیتدی ، سفره لرک مونی کندی یاقدی . حالوکه کین ییل مزارینک باشی اوچنده ونیزه لوسک ولدی ، همده سندوقه سنه دایانارقی رسم چکیردی . بو ایکی خارقه یی بولمت اوتوناقمی ؟

عثمان مازینک ، یکی وطنی وسه وکی مال خاتونی ایکیز بر عشق کی روحنده کزدیردیکي دومانیچ یایلرلنده شیمدی کفار دولاشبور .

یا کوتاهیه ، کرمان اوغللرینک جهازهدیه سی کوتاهیه ، ازنیقه برابریک جلوه لی ، بیک پارلیلی چینیلری اوچیز بوجاقسز بر تورک عالمه تورک روحنندن دوغما ایدی بهار دمنلری ویاغچهلری حالنده کوندردن ، هرچامده ، هر سراید ، هر قوناقده آدی وطادی تکرر ایدن کوزل کوتاهیه ! ...

یا ییشیل بروسه ، فوتیزی ایلاک ده نه دیکیز ، استعداده یی ایلاک کوزمک اوکته قویدیمیز اوچد وعتنه ملورایغی بروسه ! . هیئتک تورک قوتک و تورک کوزلکتنک میدانه قوش ایلاک شکیدر ، قیامته قدرده اوله قالسین ، انشا الله ... دولت توران هئان ، اردو توران ، قلعه ، قلعه آلان اورخان ، ملکلر ضبط ایدن ، ادرنه یده سنک کی تورک سیاسی چیزدن قوصووا شیدی خدانورکار ، ییلدرمک اولی ایکینجی . وؤسس چایی محمد سنده ، مرادیه سنده ، آشسز ییشیل جامع سنده ، ییشیل تره یه سنده . مقدس مزاری بیله باشنه ییقان بویوک مبدأ ، عزیز اوطاقرک ای طالعیمیز سوکودی !

داها نه مایام ! ... دشمن باغیمیزی ، عتته . مزی ، تاریخیمیزی چیکنه یه چیکنه یه صاغ قالاغزه دوغرو بوروبور ... تاریخک ایلاک دلیقانیسی اور . خاله ایلاک کلینی نیلوفرک کوز بیکی آرسلان یورکلی سلیمان باشا بیله ، ایلاک وطن شاعری ، آتش روحی نامق کمال بیله بولاییرده کفار الله قالدی ...

زمانم ، اولچولره صیغما یاجق قدر بو بوکدر ! . بو سفر فطرلمزک بعضی خارقه لر ی غیب ایه بورز ، المزدن آنان شینلر بوتون واریز و بوتون وارامزدرد . الله قالان وطن بارچاسنده اوتوز بئش پادشاه تره . سندن بر دانه سی یوق . اوکرده دعا ایدجک ، شفاهت بکلیجک برتره قالدی ... اولجه بزی فتح دیارلرمزدن اوتنه آغشیلدی . مغلوب ملتلر ملورالرنده سوکرده ن برهغه غالی ایسته میورلردی .

بو ، شیمدیکي دوشونجه لر کوره حقسنر دکلد . فقط یوسف بزی بزدن آتورلر ، وارلیمزدن اوتله لر ، چیلایق یایلارلر سورمک ایسته یورلر . تورک بلده لر ، تورک . ماریسی ، تورک بدایی ، تورک شرق ، تورک همنه سی ، تورک دخی ، دوکوز یوز ییلک تورک همنی باباچی به غنیمت قالاچ ! بودمی حق ؟

وطن ، المده برورانی بری دکل ، کوزمک اوکنده وجه مژک اوتنه سنده برحسرت منظره سی ، بر حزن یاد قالدی ! ...

روحيات

رومك يك بر كيرلر منه

- * اصلدن اك عروم دها تجارت دها سيدر .
- * نه پاشامه سنى ، نه ده توله سنى بيلمه ملك قادار فلاكت يوقدر .
- * سياست و طميرورلكك عامى دكل بردليدير .
- * عرف و اخلاقك بوزولمى زمانلرده طالع جراتكارلرله شارلاناتلرله توجه ايدر .
- * توركارك « شيطان » ي « پاشا » ي بوزاندر .
- * سياستده منفعت حياتدن جوق بهاليدور .
- * جانبارى پاديران طمع ايدىلر شيله اهميتندن زياده احتراضلر شديدير .

بزاترق بويله ايريز بوش ، كوزلر حسرتله ،
روحلر نكيت و قهرله دولوسى قالاچيز ! ...
او حالده دشمنى ازمكه محكوس ! ... و ملك
اوتسندده دورانيز ، و ملك ايچنده بولوناچيز ،
اوراده پاشاياچيز ... بونك ايچون نه عزيمز اكسيك ،
نه ده ايمانز ! ...
بوعزيمك ، بو ايمانك نه اولدينى عصمت باشان ،
عقدچكه قدر هر تورك چوجونى صوك دو كوشمده
بياه كوستيردى .
بوگون بو كينيله ، و ملك آجيسى و حسرتيله يانان
ملك كچه سى و كوندوزى آرتق يكرى دوت ساعت
دكلدر . ساعتى يالكز بردر ، اوده جبهيدر . كوفى
و كچه ي اوساعت بيلدردر . او ، يات ديدىكى زمان
ياتار ، او قاتق ديدىكى زمان قالددار ، اونك ايچون
چالشيير ؟ صوك قاغيسى ، صوك داواري ، صوك
مناكى يالكز اونك ايچوندر ... هبمز و ملككز ،
ناكه وطن هبمزك اولون ! ... دون كنديسنه
ملت طرفندن باش قوماندانق و يريلن مصطفى كال
يوكون هر زماندن زياده تورك عزيمى ، تورك ايمانى
شتمسندده طوبلايور . او ، ملته خادمدر ، ملتده
اونك خدمتدهدر . او بزدر ، بز اوتز . او ملتى ،
ملتده اونى چناق قلعه كولنلردن ، ارضروم ،
سيواس و انقره كولنلردن طانيور . هبمز بر بولى
كوردوروز . هبمز بر قابه ي دوشونبورز : بره قدر
جدال ... بر بوزنده برنك توركده قالمه هبمزك
جسدى اوستنده اونك وطن باراغى هواده طوماسى
و « مستقلم » ديه باغيرماسى هبمزك سسنى و هبمزك
آرزوسى دنياه دويوراجقدردر ... دنيا بوتورك سسندده ،
بو تورك سوزينه محقق قولاق آساجقدردر . بز بيوك
كولنلردن ، بيوك خارقه لردن قالمه بر ملت ... بره قدر
صوبيز اولسادينمى كوسترن ، دوندن ياربينه ،
حيات بهاستنده اولسه ، هر مستقلى آتيلان توركارز .
مصطفى كالندن كويل عديشه قدر يالكز بوز :
عزيم و ايمان !
روشن اشرف

- * رۇيا ، كبرى آرزولرك سرايدرد .
- * ادبيات يك اخلاص دكل آمتا ! فقط بزدن اخلاقىز دكل ! ...

- * شاعر طبيعتك ، منقد جميتك اولاديدرد .
- * ترقى ، جهدلرمن استقامتدهدر .

- * و طميرورلك كوكل و اونور برلكيله دوغار ، فداكارلرله ياشار ، فضيلتسزلكك تولاور .

- * ميراث دها ببادن دكل عائله دن كان بر اسادقدر .

- * توركلر خلوص قلبلرينه « حضر » ديمشلدرد .
- * بعض مانلر فداكارلى ايدم بيلر فقط اطاعت ايتز .

- * خصلارك قهرمانى تقدبرى اورلو زائل اولدقدن صوكرا باشلار .

- * بو يوك شاعر يارحانى قلعه ويا قهرمانى ديله كيتيرن بر ماشقدرد .

- * « وطنى اولوبده و طميرور اولدقدنسه و ملنيز قلوب و طميرور اوتق جوق دها شرفليدر .

- * انسانلر تضاد مجموعه سى اولدقلرى بيلسلر بر برلرله جوق دها اى كيتيرلردى .

- * برانسان قهرمانلرده اولدينى قادار آخلاقلردهده اشتهار ايدم بيلر !

- * قهرلك پيشيركن زنكيتلك شيشير بر .

- * فضيلتسز قالان ملترك تولايدن باشقه حريترى بولدر .

- * هتقىز كوكلده جسارت پاشاماز :

- * ملترك و طميرورلكدن دها مستحكم قلعلرى آرتق قالاچدرد .

- * شيعللك ، اسكى بر مدنك يكي بر مدننه اغيرانندن دوغمشدرد .

- * قهرمانلر دوشاندىن زياده موسساتنه قارشى جسارت كوسترمليدرلر .

- * عقل سلبيله جسارت ، و طميرورلكك حريت استلاف ايتزه استقلالده فيض اولماز .

- * ملنلر قهرمانلرله دوغار فضيلته بويور .

- * دارالفنون روحيات معلمى مصطفى شكيب

اجتماعيات

تورك دولتك تكامل

۱

بوى

تورك جميتى ابتدا بر (بوى) دن هبارتدى .
(بوى عمود كاشغرى لغته كوره خلق معناشدهدر)
بويلك ريشنه (تودون) دنيليردى . صوكرا متعدد
بويلر برلشدر (ايل) ي وجوده كيتيردىلر .
(ايل) ك ريشنده (يايغو) آدى و يريليردى .
داهاصوكرا معدده ايللرك برلشمسندن بر (خاقانق)
وجوده كلدى . يايغولر بر (خاقان) تابع اولدولر .
بعضى زمانلردهده بوتون خاقانلر برلشدرك نوركلرك
مجموعى بر (ايلخانق) حانه كيتيردىلر . بو زمانلرده ،
خاقانلرده بر (ايلخان) ك واساللرى حكمنه كيتيردىلر .
تورك جميتك (بوى) شكافى بوتاق ايچون
تاريخ بزه رهبرلك ايدم ، بو خصوصده قومياته
(اتنوگرافيا) وسياحتنامه لرله مراجعت ايتمه سزلامدرد .
بعضى اسكى ايللر واردركه بوگون بويلرله انحلال
ايتقدرد . انحلالدن دوغان بو بويلرى تدقيق يدرسهك ،
تكاملدن اولكى بويلر حقدده بر فكر ايديش
اولورز . مثلاً خوارزم اولكسندكى توركلر ، بو
گون مستقل بويلر حالنده ياشيورلر . مثال اولدق
بونلردن (توك) بوى تدقيق ايدلم :

توك بويده اوتكه خوارزم و ايران بويلرى
كى (طاقه) لردن ، طاقه ل (تيره) لردن مركيدرد .
توكليرده حاكيت بوى مجلسنده ، ينى خلق مجلسندهدر .
هر فرد بو مجلسك اعضاسنددرد . بو مجلس ، ر خان
(ينى بر تودون) انتخاب ايدرد . فقط ، خان ،
خاقى نمون ايدم سسسته استغافيه مجبوردر . خاك
معينه كنجلردن فرق بيكييت و يريلر . (نورفود آنا
كتابى كوسترييوركه اسكى اوغوزلردهده هر بوى
بكلك فرق يكيدي واردى) بونلر خاك اسرلر
انفاذ ايددرلر . فقط ، خاكك مالى قوتى ، بناء عليه
خزينه سى يوقدر . خصوصى مقصدلر ايچون ، (اختيار)
ناميله بر خلق مجلى انتخاب اولورور ، اتفاق ، مصالحه
كى سياسى مقاللرده ايلچيلك وظيفه سنى بونلر
ياپارلر .

توكلر اوچ قسمة آيريلشلدرد : (۱) توفانلرلكه
مرو واحه سلك شرق قسمندهدرلر . (۲) اوتاملرلكه
غرب قسمنده ساكيددرلر . (۳) بلكرله واحه ملك
شرق منتباسينده او طورودرلر . بو اوچ زمره ملك
اوچندهده آبرى آبرى يوكلرله ذكر ايتديكمز
تشكيلات موجوددر . بوندن بر مدت اول بوى
حكومتى سراى حكومته دوغرواستعاليه باشلادى :
ده بوراسيدن قيليجه قازايش اوتى بر حكمدارلرله
دوغرو بورودى . بويكى اداره طرزى (نوروردي
خان) آدى مشهور بر رئيس ايله باشلار . بوخان ،